

„Er bestaat dringend behoefte aan een christen-democratische staatsleer.”

gelie, maar er kán veel meer.”

Waarmee we meteen beland zijn bij de vraag waar souplesse verandert in principeloosheid en opportunisme. Bij de KVP kán alles, de KVP is overal op aanspreekbaar, of het nou het Evangelie is, of het socialisme, het liberalisme, rood of zwart, links of rechts, kortom alles is mogelijk en daarmee juist zo weinig.

Koekoek: „Hè, dat vin'k nou niet aardig om dat zo te zeggen. Echt, de samenwerking is goed en ik voel me er zeer wel thuis.”

Koekoek's vertrouwen in een goede toekomst voor het CDA is groot. Zó groot dat hij bij zijn proefschrift poneert dat er dringend behoefte bestaat aan een christen-democratische staatsleer. Wat zullen daar dan wel de elementen van moeten zijn en in hoeverre wijkt die af van bijvoorbeeld de staatkundige opvattingen zoals die binnen de ARP leven.

Koekoek: „Het gaat om een wetenschappelijke benadering van de staat en haar instituten, natuurlijk moet bij die benadering de evangelische grondslag een motief zijn. Het evangelie moet niet allesoverheersend zijn. Ik denk aan de discussie uit 1975: kan een niet-christen lid zijn van het CDA. Zo'n vraag kan je in een kerk stellen, maar niet in een politieke partij. De identificatie van een politieke overtuiging met het evangelie is niet terecht. De taak van die christendemocratische staatsleer zal zijn, het opstellen en kritisch begeleiden, toetsen van de doelstellingen van het CDA. De verhouding tussen de staat en de andere verbanden binnen die samenleving aangeven, maar vooral ook de grenzen aangeven van die doelstellingen, de grenzen van de overheidstaak, op het gebied van de welzijnssector enzo, het particulier initiatief. Naast het persoonlijkheidsideaal van het liberalisme en het wetenschapsideaal van het socialisme, alle onheil in de wereld analyseren en dat als collectief verbeteren, moeten er nog andere mogelijkheden zijn. Het CDA is erg ambitieus

in haar doelstellingen, neem nou *Niet bij Brood alleen*, maar er zijn gewoon praktische grenzen aan de overheidsmacht. Dan moet je je als christendemocraat afvragen of het allemaal wel gerealiseerd kan worden.

„Waarin zal het afwijken van de anti-revolutionaire staatsleer. . . ik denk op het gebied van de verscheidenheid van de diverse kringen: dat je in elk van die kringen je christenzijn moet uitdragen, dat je je altijd en overal als christen moet organiseren. Dat traditionele dualisme in de AR-kringen, dat moet verdwijnen. Nee, de aloude kreet: *tegen de Revolutie het Evangelie*, hoeft niet te verdwijnen. Als je die binnen de partij niet meer zou kunnen slaken, ben je niet meer waard de naam christen-democraat te dragen.”

Dissidenten

De volgende dag, bij het tweede gesprek dat nu per telefoon gevoerd wordt. Koekoek neemt wat gas terug. Koekoek: „Ik wil nog even terugkomen op die stelling acht. Wanneer slechts een deel van de CDA-fractie, een klein deel, de dissidenten bijvoorbeeld, zich tegen het kabinet zou keren, dan vind ik toch eigenlijk dat de

regering geen ontslag moet indienen. Van Agt en het kabinet moeten dan overwegen om de Tweede Kamer te ontbinden. Dat recht hebben ze. Tot de verkiezingen moet Van Agt dan minister-president blijven én lijsttrekker zijn van het CDA, ja zelfs van een verdeeld CDA. En als dan de PvdA vol blijft houden: *we zijn vies van Dries*, dan is het de vraag of het CDA bereid is om haar politiek leider te laten vallen. In 1977 is dat ook niet gebeurd. En anders moet er maar een minderheidskabinet komen, dat is beter dan in 1973 toen Barend Biesheuvel opstapte als politiek leider van de ARP omdat hij niet met de PvdA wilde samenwerken. Dat was een hele slechte zaak voor de Nederlandse politiek.

Alles hangt ervan af hoe groot dat deel binnen de CDA-fractie is dat zich tegen het kabinet zou keren, en ook wat haar aanhang is, uit welke partij met name. Als het verzet uit één partij blijft komen, zoals de dissidenten, dan heb je, ook al zou er niet onmiddellijk een crisis van komen, nog altijd het gevaar dat de fusie in 1980 niet doorgaat.”

En dat zou Adriaan Kornelis Koekoek, ondanks zijn AR-lidmaatschap toch bijzonder spijten.



CDA-leider Van Agt: Onthoofde fractie.
(Foto: Ronald Hoebe)